Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027 (HE 175/2026 vp)

1 Johdanto

Kela toimitti elokuussa 2026 sosiaali- ja terveysministeriölle arviot sen hoitaman sosiaaliturvan kulujen kehityksestä ja niiden rahoitustarpeesta vuosille 2026–2027 valtion talousarviovalmistelua varten. Arviot perustuvat valtiovarainministeriön talousennusteisiin ja Kelan omaan väestöennusteeseen. Lisäksi arvioita tehdessä on otettu huomioon Kelan etuuksiin vaikuttavat muutokset. Valtion osuus Kelan hoitaman sosiaaliturvan tuotoista vuonna 2027 on Kelan arvion mukaan noin 67 % (vuoden 2025 toteuma oli 69 %). Kelan elokuussa toimittamat arviot etuuksien rahoituksesta on pääosin otettu huomioon hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2027.

Kela käyttää ensi vuonna toimintansa rahoittamiseksi talousarvioehdotuksessa olevan määrärahan lisäksi edellisten vuosien ylijäämää (siirtyviä eriä). Tämä huomioiden Kelan tämän hetken arvion mukaan toimintakulujen valtionosuuden määrä vuoden 2027 talousarviossa on riittävä, jos lisäsäästöjä ei enää kohdisteta Kelan toimintakuluihin eikä uusia muutoksia etuuksiin tehdä ilman lisärahoitusta. Toimintakuluihin kohdistuva säästöpaine sisältää kuitenkin huomattavia Kelan etuuksien toimeenpanoon ja asiakaspalveluun liittyviä riskejä.

Valtion talousarvioesityksessä 2027 on osoitettu 18,6 milj. euroa Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisiin sähköisiin asiakastietojärjestelmiin (momentti 33.01.25). Kelan arvion mukaan nykyinen rahoitus ei riitä turvaamaan pitkäjänteisesti Kanta-palvelujen lakisääteisten tehtävien muutoksia, kehittämistä ja jatkuvuutta. Jatkossa on varmistettava näiden tehtävien riittävä rahoitus, jotta voidaan mahdollistaa kustannustehokkaat ja huoltovarmuutta tukevat kansalliset sosiaali- ja terveydenhuollon ratkaisut.

2 Kelan hoitama sosiaaliturva ja sen rahoitus

Kela on elokuussa tarkistanut sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä Kelan meno- ja tuloarviot vuosille 2026–2027 valtiovarainministeriön talousennusteiden ja tapahtuneen kehityksen perusteella.

Laskelmassa on huomioitu tulevat lakimuutokset, jotka vaikuttavat Kelan toimintaan. Huomioitavat muutokset ovat joko jo hyväksyttyjä lakimuutoksia, annettuja hallituksen esityksiä, hallituksen esityksen luonnoksia ja muutoin ministeriöiden kanssa sovittuja huomioitavia muutoksia.

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi

FPA
PB 450, 00056 FPA
Telefon 020 634 11
fornamn.efternamn@fpa.fi

www.kela.fi | www.fpa.fi

Kelan etuus- ja toimintakulut olivat noin 18,1 mrd. euroa vuonna 2025. Niiden arvioidaan olevan noin 18,8 mrd. euroa vuonna 2026 ja 19,4 mrd. euroa vuonna 2027. Vuonna 2026 kuluja kasvattavat mm. korkeasta työttömyysasteesta johtuva työttömyysturvamenojen sekä perustoimeentulotuen kulujen kasvu ja sairaanhoitovakuutuksen kulujen kasvu. Vuoden 2026 kulujen kasvua toisaalta rajoittavat etuuksien leikkaukset ja indeksijäädytys. Vuonna 2027 kulut edelleen kasvavat työttömyysturvamenojen ja sairaanhoitovakuutuksen kulujen kasvun myötä. Kelan kokonaiskulut reaalisesti tarkasteltuna vuoden 2026 tasossa löytyvät kuvasta 1. Kelan tuotot reaalisesti tarkasteltuna vuoden 2026 tasossa on esitetty puolestaan kuvassa 2.

Kuva 1. Kelan kulut etuuslajeittain 2010-2027

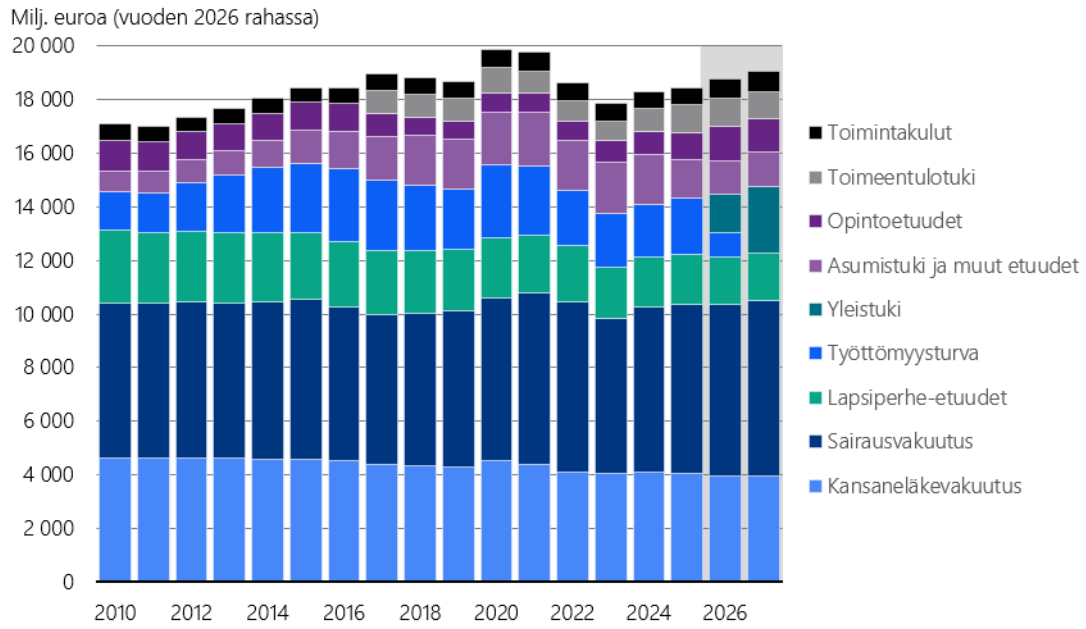

Kuva 2. Kelan tuotot 2010-2027

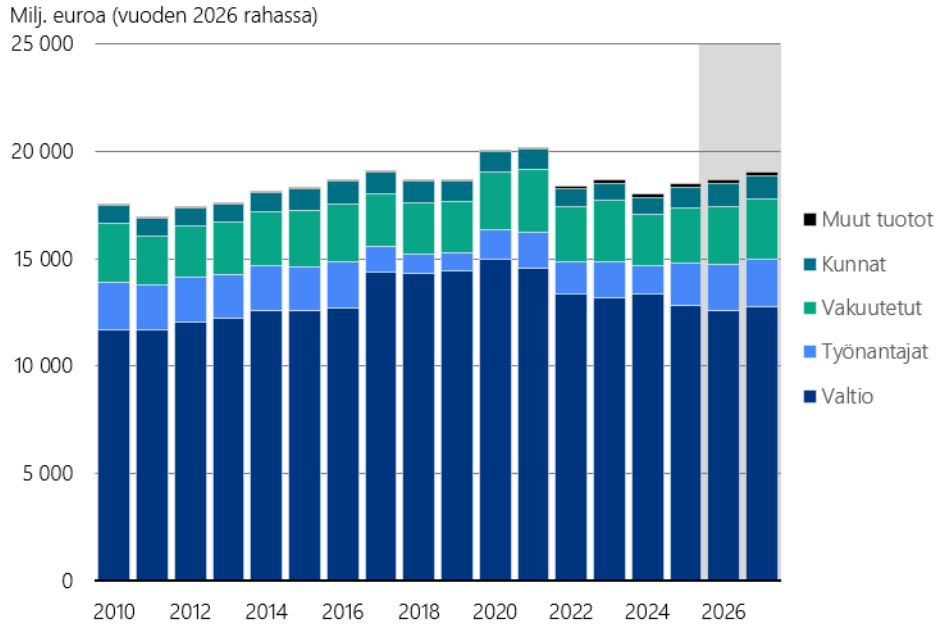

3 Kelan toimintakulut ja niiden rahoitus

Kelan toimintakuluja rahoitetaan valtionosuuksilla ja sairausvakuutusmaksuin. Vuonna 2027 Kelan toimintakulut ovat viimeisimpien arvioiden mukaan yhteensä 76,5 milj. euroa suuremmat kuin vuonna 2026 (v. 2026: 706,4 milj. ja v. 2027: 782,9 milj. euroa). Tämä toimintakulujen kasvu johtuu etuusjärjestelmien ja asiointipalvelujen uudistuksesta (Eepos-ohjelma). Kelalle osoitetut tuottavuussäästövelvoitteet sisältyvät em. lukuihin.

Kelan toimintakulujen valtionosuuden määrä valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2027 on 503,2 milj. euroa (momentti 33.10.60, sisältää Raja-yhteyspisteen valtionosuuksia 0,7 milj. euroa ja lääkkeenmääräájien ohjaus- ja valvontatehtävän valtionosuuksia 1,0 milj. euroa). Valtio rahoittaa 33,4 % sairausvakuutusrahaston toimintakuluista vuosina 2026 ja 2027. Valtion rahoitusosuus Kelan toimintakuluista on 76,0 % vuosina 2026 ja 2027.

Vuoden 2026 momentti sisältää puoliväliriihessä päätetyn 50 milj. euron kertaleikkauksen Kelan toiminnan rahoitukseen. Kertaleikkauksen lisäksi valtion tuottavuusohjelmaan liittyvät sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla Kelaan kohdistuvat säästövelvoitteet vuoteen 2027 mennessä ovat valtionosuutena 34,2 milj. euroa (toimintakuluina noin 45 milj. euroa). Lisäksi huhtikuun 2026 kehysriihen päätökset kas-

vattivat vuoden 2027 toimintakulusäästöjä valtionosuutena 4,7 milj. euroa (toimintakuluina noin 6,2 milj. euroa), josta 2,8 milj. euroa liittyi sosiaaliturvan väärinkäytösten estämiseen.

Edellä mainitut toimintakuluihin kohdistuvat säästöpäätökset aiheuttavat huomattavia riskejä Kelan asiakaspalvelu- ja ratkaisutyöhön.

Kelan tämän hetken arvion mukaan toimintakulujen valtionosuuden määrä vuoden 2027 talousarviossa on riittävä, mutta Kela joutuu käyttämään toimintansa rahoittamiseksi lisäksi edellisten vuosien ylijäämää (siirtyviä eriä).

Kelan Helsingin päätalon kunto edellyttää selvitysten perusteella kattavaa peruskorjausta. Osittain korjaustoimilla on kiire, koska todetut olosuhteet vaikuttavat merkittävästi työtilojen käyttöön. Kelan toimintakuluarvioissa vuodelle 2027 on varauduttu akuuttien korjaustarpeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Toimintakuluarvioihin ei kuitenkaan sisälly peruskorjauksen kustannusarviota, joka on tällä hetkellä yli 170 milj. euroa.

4 Työttömyysturva, asumistuki ja toimeentulotuki

Kelan ratkaisutyöstä merkittävä osa kohdistuu etuuksiin, jotka reagoivat talouden suhdannevaihteluihin. Vaikka talousnäkymien arvioidaan asteittain paranevan, työllisyystilanne on edelleen heikko ja muutosten vaikutukset näkyvät perusturvaetuuksissa viiveellä. Vuonna 2027 yleistuen, yleisen asumistuen ja perustoimeentulotuen tarpeen arvioidaan säilyvän edelleen korkealla tasolla.

Työttömyysturvan uudistusten, yleistuen käyttöönoton sekä perustoimeentulotuen kokonaisuudistuksen vaikutukset etuuksien saajamääriin ja Kelan työmäärään täsmentyvät vähitellen toimeenpanon edetessä. Perustoimeentulotuen kokonaisuudistuksella tavoiteltu siirtymä ensisijaisille etuuksille ei ole toistaiseksi näkynyt ennakoidussa laajuudessa, minkä vuoksi uudistuksen kokonaisvaikutuksiin liittyy edelleen epävarmuutta.

Kela kiinnittää huomiota siihen, että viime vuosina perusturvaetuuksiin on kohdistunut useita samanaikaisia muutoksia. Yksittäisten muutosten vaikutuksia on arvioitu lainvalmistelun yhteydessä, mutta muutosten yhteisvaikutuksiin sekä niiden vaikutuksiin etuuksien toimeenpanoon liittyy edelleen epävarmuutta.

Kuva 3. Työttömät työnhakijat ja työttömyysturvaetuuksien saajat 2010–2027

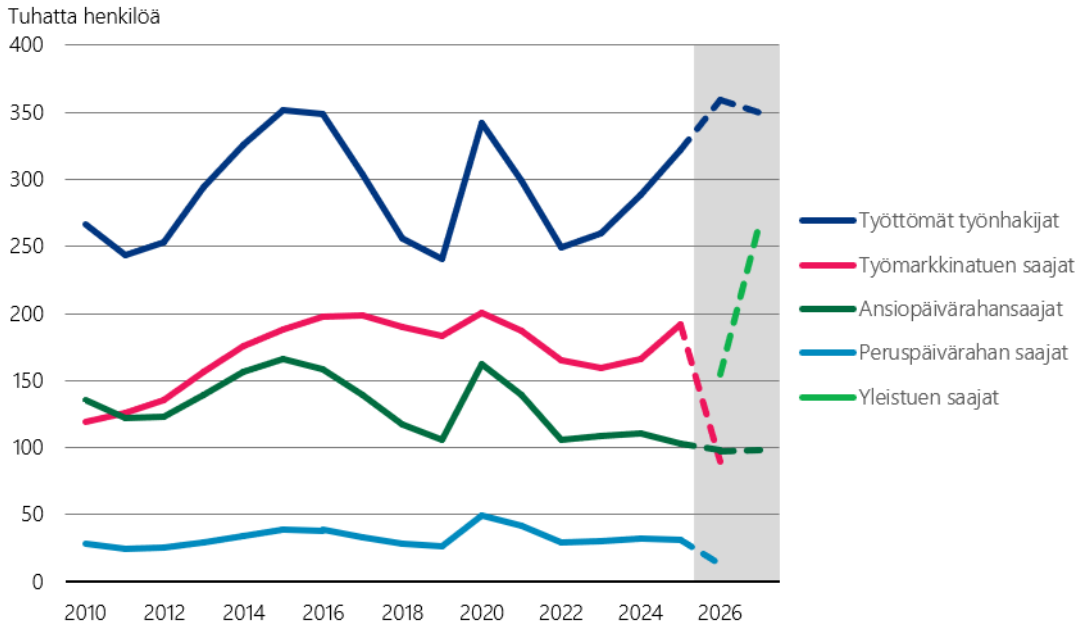

Kuva 4. Työttömyysturvan, yleisen asumistuen, asumislisän ja toimeentulotuen kulut 2010-2027

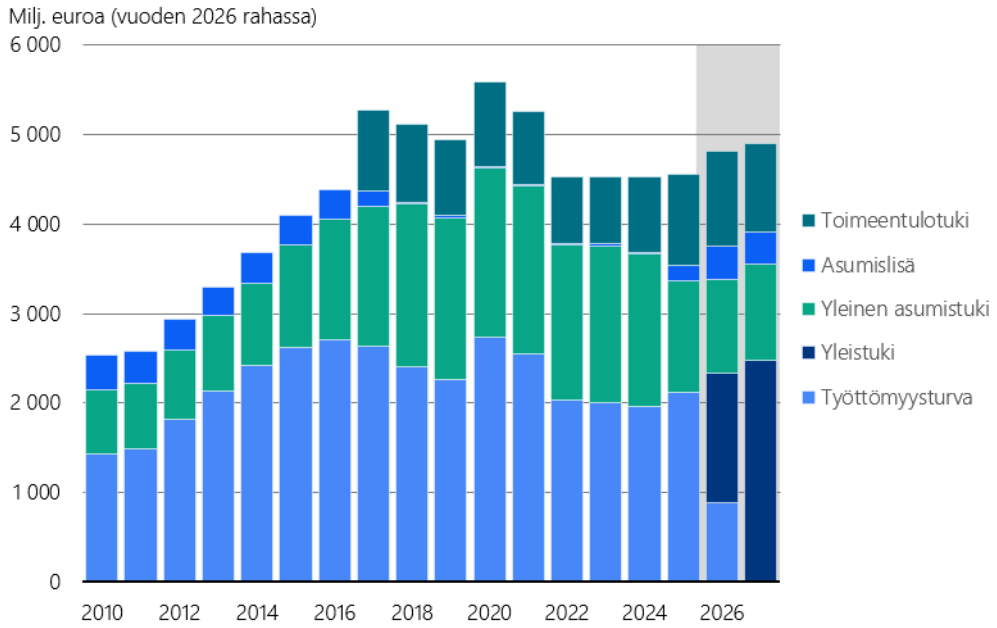

5 Kanta-palvelujen rahoitus

Kanta-palvelut on laaja kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan digitaalinen palvelualusta, joka on osa Kelan lakisääteisiä tehtäviä. Kanta-palvelut perustuvat lainsäädäntöön (L 61/2007, L 552/2019, L 703/2023, L 668/2008).

Kanta-palveluilla on tärkeä rooli sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiossa, hoidon sekä palvelujen jatkuvuuden turvaamisessa. Ilman Kanta-palveluja ei sote-sektorilla olisi eri organisaatioiden ja tietojärjestelmien välistä yhteentoimivuutta. Kansallinen ratkaisu säästää kustannuksia, kun suoria eri tietojärjestelmien välisiä integraatioita ei tarvita ja tieto liikkuu yhden pisteen kautta yksityisten ja julkisten sote-toimijoiden välillä. Kanta takaa sähköisen tiedonkulun sote-toimijoiden ja muiden viranomaisten välillä. Laajasti kansalaisten käytössä (yli 3 miljoonaa säännöllistä käyttäjää) oleva Oma-Kanta-palvelu (ml OmaKanta sovellus) auttaa yhdenvertaisesti varmistamaan kansalaisten hyvinvointia. Kanta palvelee kansallista tiedon toisiokäyttöä: keskitetty kansallinen sote-tietojen tietovaranto mahdollistaa kansallisen tutkimuksen, tietoon perustuvan ohjauksen ja innovoinnin.

Sote-sektorin säästöpaineet ovat suuret. Panostamalla jatkossakin Kanta-palvelujen hyödyntämiseen ja kehittämiseen, on mahdollista saada merkittäviä kustannussäästöjä verrattuna siihen, että yksittäisiä, irrallisia teknisiä ratkaisuja tehtäisiin erikseen jokaisella hyvinvointialueella. Tämä edellyttää kuitenkin vahvaa ohjausta ja yhteistä vahvaa tahtotilaa, jossa rahoitus on merkittävä tekijä. Näin ollen Kela näkee, että on kansallisesti kustannustehokasta kohdistaa rahoitusta momentille ”Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta ” (33.01.25), josta rahoitetaan Kanta-palvelujen lainmuutosten ja kehittämisen kustannukset. Ohjauksessa oleellista on saada kaikki eri sote-tiedonhallinnan toimijat (kansalliset sekä hyvinvointialueet että heidän järjestelmätoimittajansa) tekemään yhtäaikaisesti samoja kehittämiskohteita.

Vuosina 2027–2030 keskeisiä lainsäädännön edellyttämiä kehityskohteita ovat valtakunnallinen lääkityslista sekä EU:n eurooppalaista terveystietoaluetta koskevan asetuksen (EHDS) edellyttämä toimeenpano Suomessa. Lääkityslistassa vuosina 2027–2030 edetään 3. ja 4. vaiheisiin. 3. vaiheen kehittäminen tuo laajoja kustannushyötyjä apteekkitaloudelle ja lisää potilasturvallisuutta mahdollistaen ammattilaisten tekemät lääkehoidon arviointi- ja tarkastusmerkinnät. EHDS-asetus edellyttää Kanta-palvelujen kehittämistä paitsi jäsenvaltioiden välisiin terveystietojen luovutuksiin ja tiedonvaihtoon, myös terveystietojen kansalliseen käsittelyyn. OmaKantaan tulee toteuttaa keskitetysti ne kansalaisen oikeuksiin liittyvät EHDS-vaatimukset, joita ei kannata kustannussyistä tehdä erikseen kaikkiin hyvinvointialueiden asiointipalveluihin. Lisäksi tulee toteuttaa asetuksen mukainen testausympäristö tietojärjestelmien uusien EU-komponenttien testaamista varten sekä verkkokoulut terveydenhuollon ammattilaisille ja kansalaisille toimeenpanon tueksi. EHDS toimeenpanon tehtävät ovat niin laajat, että kansalliset osuudet niistä tulisi aloittaa jo 2027 vuonna, vaikka asetus astuukin

voimaan vasta 03/2029. Toimeenpanotehtävät vaativat osittain myös asiakas- ja potilastietojärjestelmiin muutoksia sekä toimintamallimuutoksia hyvinvointialueille ja yksityisille toimijoille. Toimeenpanotehtävät jatkuvat vuodelle 2031 asti.

Näiden kahden laajan kokonaisuuden lisäksi Kelan tulee kehittää kansallisia sosiaali- ja terveydenhuollon toimialojen välistä tiedonkulkua edistäviä Kanta-ratkaisuja hoidon jatkuvuuden parantamiseksi sekä ratkaisuja, jotka mahdollistavat yhä laajemmin digitaalisten tiedon välitysten ratkaisujen hyödyntämistä sote-sektorin toimijoilla ja muilla viranomaisilla. Keskeinen keino sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonkulun parantamisessa on ottaa Kanta-palveluissa käyttöön yhteentoimivuutta edistäviä standardeja ja kehittämällä tietomalleja, jotka helpottavat tallennettujen tietojen hyödynnettävyyttä asiakkaan palveluissa sekä tiedon toisiokäytössä kuten tutkimuksessa ja ohjauksessa.

Kansalaisten digipalvelun, OmaKannan, kehittämistä tulee jatkaa tarjoamalla uusia toiminnallisuuksia, mm. rokotustietojen parempi hyödyntäminen ja lausuntojen pdf- tulostaminen. OmaKannan kehittämisellä turvataan kansalaisten yhdenvertaisuus hoidon osallisuudessa ja sote-tietojen hallinnassa. Lisäksi parannetaan kansalaisen osallistumista omaan hoitoonsa ja mahdollistetaan kansalaisten oman hyvinvoinnin tukemista ja näin vähennetään sote-toimijoiden kuormitusta.

Valtion talousarvion momentilta 33.01.25 katetaan vuosina 2027–2030 seuraavat palvelujen jatkuvuuden turvaamiseen, ylläpitoon ja asiakaspalveluun liittyvät tehtävät:

- Kantaan liittyvien asiakas- ja potilastietojärjestelmien sertifiointiin liittyvät yhteentoimivuuden testaukset,
- Soten ulkopuolisten viranomaisten kysely- ja välityspalvelun käyttöönottojen tuki ja asiakkuustyöt,
- EU-sitoumuksiin pohjautuvien EU-tasoista kehitystä vaativien Rajat ylittävä resepti-palvelun ja Potilastiedon yhteenveto-palvelun tuotannon toimivuuden takaamisen sekä ylläpidon kustannukset,
- Lääketietokannan kehittäminen, ylläpito ja asiakkuustyöt siihen asti, kun lääkätietokannan tuottaminen siirtyy lääketietovarantoon,
- Toisiolain ja tiedon toisiokäyttöön liittyvien muiden erityislakien velvoittavat tehtävät eli Kanta-tietoalustan tuotantokäytön jatkuvuuden turvaamisen, ylläpidon sekä tietoaineistojen toimitukset.

Toisiolaki velvoittaa Kelaa tietopalvelujen toteuttamiseen viranomais- ja tutkimuskäytön tarpeisiin. Kanta-palveluja on kehitettävä myös toisiokäytön tarkoituksiin, kuten palvelujärjestelmän vaikuttavuuden seurantaan ja tutkimukseen. Kelan vastuulla on toteuttaa ratkaisuja, joiden avulla Kanta-palveluun tallennetut tiedot ovat mm THL:llä hyödynnettävissä. Tietoalustan kehittäminen ja muu toisiolain toimeenpanon vaatima rahoitus ei voi toiminnan luonteen ja lainsäädännön velvoitteiden vuoksi perustua käyttömaksuihin.

Kelan näkemyksen mukaan yllä luetellut Kanta-palvelujen lainmuutosten, kehittämisen ja jatkuvuuden turvaamisen tehtävien rahoitus tulee turvata, jotta voidaan taata kustannustehokkaat ja huoltovarmuutta tukevat kansalliset sote-ratkaisut. Lisätietoa Kanta-palveluista ja palvelujen käytöstä on kanta.fi –sivustolla.

6 Lopuksi

Kela korostaa lausunnossaan erityisesti seuraavia asioita:

- Kelan etuuksiin ja palveluihin liittyvät muutokset ja säästöpäätökset kohdistuvat laajaan joukkoon Kelan asiakkaita.
- Lainmuutosten toimeenpano ja samanaikainen toimintakuluista säästäminen tuo huomattavia riskejä Kelan asiakaspalvelu- ja ratkaisutyöhön.
- Käytännössä tämä voi näkyä seuraavasti:
    - Asiakkaat saavat päätöksensä hitaammin (ratkaisutoiminnan läpimenoaikojen pidentyminen),
    - Asiakkaat joutuvat jonottamaan puhelinpalvelussa ja palvelupisteillä (asiakaspalvelun ruuhkautuminen)
    - Lainmuutosten toimeenpanon viivästyminen.
- Kelan toimintakulujen rahoitus tulee turvata usean vuoden aikajänteellä, jotta Kela kykenee suunnitelmallisesti ja kustannustehokkaasti toteuttamaan lakisääteiset tehtävänsä, ylläpitämään lainsäädännön edellyttämän palvelutason, toimeenpanemaan lainsäädäntömuutokset onnistuneesti sekä uudistamaan etuusjärjestelmät ja asiointipalvelut (Eepos-ohjelma 2025-2032).
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittäminen ja lainmuutokset edellyttävät Kanta-tietojärjestelmäpalvelujen jatkuvaa kehittämistä. Kanta-palvelujen rahoitus tulee turvata pitkäjänteisesti riittävällä rahoituksella.
- Lainmuutoksiin pitää varata riittävästi aikaa ja muutosten toimeenpanoon tarvittava määrä resursseja, jotta nykyisiin tehtäviin kohdistuvat jo päätetyt tai uudet lainmuutokset sekä mahdolliset uudet tehtävät pystytään toimeenpanemaan onnistuneesti.

Lasse Lehtonen
pääjohtaja

Kai Ollikainen
talousjohtaja